Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Business Finlandilta lausuntoa otsikkoasiassa.

Business Finland lausuu asiassa seuraavaa:

Selonteko käsittelee Suomen turvallisuusympäristön muutosta erittäin selkeästi ja monipuolisesti.

Business Finland lähestyy lausunnossaan asiaa Venäjän ja Ukrainan välisen sodan suorista ja epäsuorista vaikutuksista roolinsa puitteissa – vaikutuksilla suomalaisten yritysten liiketoimintaedellytyksiin Venäjän markkinan pudotessa merkittävästi pienemmäksi kohdemarkkinaksi, minkä johdosta tarvitaan korvaavia kohdemarkkinoita kompensoimaan paitsi suoraa Venäjän markkinan vaikutusta, myös esimerkiksi ilmatilan sulkemisesta johtuvia vaikutuksia esimerkiksi matkailuun ja lentoliikenteeseen Itä-Aasian suunnalle. Venäjän hyökkäyssota ja siitä aiheutuvat pakotteet sekä vastapakotteet aiheuttavat suuria vaikutuksia Suomen vientitoimintaan, niin hyödykkeiden kuin palveluidenkin sektoreilla, sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.
Tarkastelemme asiaa myös Business Finlandin yhdessä Ulkoministeriön kanssa tekemän maakuvatyön kannalta.

Turvallisuus- ja toimintaympäristössämme tapahtunut perustavanlaatuinen muutos vaikuttaa suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiin vaihtelevasti. Viime aikoihin saakka Venäjällä toimineet yritykset keskittyvät saataviensa ja omaisuutensa turvaamiseen, kun taas osalle yrityksistä muuttunut tilanne tarjoaa uusia mahdollisuuksia. Business Finland toimii pitkäjänteisesti yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistäjänä, muuttuneessa tilanteessa korostuvat yhteisen tilannekuvan muodostaminen, teknologiainnovaatioiden kiihdyttäminen, yritysten ekosysteemisen toiminnan vahvistaminen ja korvaavien markkinoiden löytäminen. Business Finlandin ohjelmat ovat kartoittaneet kohdeyritysjoukkonsa tilanteen 24.2.2022 jälkeen ja suuntaavat palveluitaan kartoituksesta nousseiden tarpeiden mukaisesti. Business Finland koostaa aktiivisesti tietoa toimintaympäristön muutoksesta ja markkinanäkymien kehityksestä, tietoa jaetaan avoimesti yrityksille ja sopivien markkinamahdollisuuksien noustessa niihin reagoidaan ripeästi.

Suomi nähdään avoimena ja toimivana pohjoismaisena hyvinvointivaltiona, jossa on vakaat ja luotettavat yhteiskuntarakenteet. Suomi tunnetaan globaalin turvallisuuden tuottajana ja vahvan kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön edistäjänä. Suomi sijoittuu erilaisissa turvallisuusvertailuissa maailman kärkeen, ja Suomen maakuva on tutkimusten mukaan vahvempi kuin koskaan. Suomen suurin maakuvallinen haaste on laajan tunnettuuden puute, mutta sekin muodostuu nykyisessä tilanteessa maakuvaa suojaavaksi tekijäksi, kun suuri yleisö ei osaa sijoittaa Suomea maantieteellisesti Venäjän naapuriin.

Matkailu: Laajemmat kriisit vaikuttavat matkailun kysyntään välittömästi, mutta usein lyhytaikaisesti. Matkailijat ovat etsineet lisäjoustavuutta varauksiinsa koko pandemian ajan, ja tämä tulee olemaan olennainen osa varausten tekemistä myös tulevina kuukausina. Tällä hetkellä ei nähdä suuria määriä peruutuksia. Lentovaraukset ovat pysytelleet samalla tasolla kuin ennen Venäjän hyökkäystä. Määrällisesti varauksia on edelleen kuitenkin vain noin puolet ajasta ennen koronaa. Huomionarvoista on myös se, että **venäläismatkailijoiden puuttuminen on jo aiheuttanut 1,7**

miljardin euron vähennyksen matkailutuloihin 2020–2022 aikana. Matkailun pysähtyminen Suomen suurimmalta yksittäiseltä lähdemarkkinalta Venäjältä, sekä Venäjän asettaman ylilentokiellon aiheuttamat **seuraukset Aasian matkailulle tulevat aiheuttamaan yhteensä arviolta 1,5 miljardin euron menetyksen vuosittaiseen matkailutuloon.** Paitsi matkailuun, sujuvien yhteyksien katkeamisella Aasiaan on vaikutusta muihinkin liiketoimintamahdollisuuksiin ja Suomen vientipotentiaaliin lähivuosina. Myös lentoliikennenäkökulmasta Suomen saavutettavuus niin matkailun kuin liikeyhteyksien kannalta on heikkenemässä, ja tämä aiheuttaa myös kansalliselle lentoyhtiöllemme suuria haasteita korvaavien markkinoiden ja liikenneyhteyksien rakentamisessa.

Investoinnit ja pääomasijoitusmarkkina: Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan ei toistaiseksi ole havaittu merkittävästi muuttaneen sijoittajien käsitystä Suomen maariskistä. Vahvan näytön tästä antoi Microsoft julkistaessaan sodan jo alettua miljardiluokan investointinsa Suomeen. Investointeihin liittyen heikkoja signaaleja pääomamarkkinoiden varovaisuudesta on havaittavissa joillain markkinoilla (esim. USA:ssa). Vaikutus Suomeen saataviin investointeihin saattaa näkyä siten, että valmisteilla tai työn alla olevat projektit mahdollisesti viivästyvät. Uudet projektit saattavat pudota harkintaryhmän prioriteeteissa alemmaksi. Suomen sijainti Venäjän naapurimaana on noussut esiin joissakin asiakaskeskusteluissa, mutta vielä on liian aikaista tehdä pidemmälle meneviä johtopäätöksiä. Luottoluokittajien mukaan (Fitch ja Standard & Poors) Suomen luottoluokitus ei kuitenkaan ole muuttunut.

Työperäinen maahanmuutto: Myös osaajien houkuttelussa ja ylipäätään työperäisessä maahanmuutossa on nähtävissä hienoista epävarmuutta Suomen turvallisuudesta. Eurooppaan suuntautuvasta suuresta pakolaisvirrasta johtuen sodan vaikutusta osaajien houkuttelemiseksi Suomeen on kuitenkin vaikea tällä hetkellä arvioida. Seuranta ja analyysi tämän osalta on käynnissä.

Euroopan turvallisuustilanteella ja erityisesti kriisillä pitkittyessään saattaa pahimmassa tapauksessa olla merkittäviä vaikutuksia myös Suomen pääomasijoitusmarkkinaan. Pääomapako ja muut haasteet vältettiin koronan aikana. Suomi on kansainvälisille sijoittajille kuitenkin varsin pieni ”reunamarkkina” ja Suomen markkina saatetaan kokea jatkossa riskilliseksi geopoliittisen sijaintinsa vuoksi.

Yritysten liiketoiminnan kehittäminen:.Useiden uusia teknologioita kehittävien ja hyödyntävien yritysten ja ekosysteemien menestymisen mahdollisuudet paranevat, kun vihreä siirtymä ja digitalisaatio etenevät uudessa ympäristössä nopeutetusti. Nopeutetusta kehityksestä hyvä esimerkki on energiatoimiala, jossa fossiilisista polttoaineista luopuminen vaatii edistyneitä teknologioita. Suomen huoltovarmuus - mukaan lukien sotilaallinen huoltovarmuus - perustuu Suomen mallissa yrityksiin niin osaamisen kuin teknologioiden ja tuotteiden näkökulmasta. Suomessa on vahvaa osaamista luotettavan tietoliikenteen ja kyberturvallisuuden alalla sekä kyseisen osaamisen soveltamisessa kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuuden takaamiseen. Useat huoltovarmuuden kannalta tärkeät teknologiat ovat kaksikäyttöisiä, joten niiden kehittäminen yhteistyössä sekä siviilikäyttökohteisiin että puolustukseen on perusteltua. Hävittäjähankkeeseen liittyvä teollinen yhteistyö vahvistaa suomalaisen puolustusteollisuuden ekosysteemiä ja sitä kautta huoltovarmuutta. Kasvun ja kehityksen edellytys on merkittävä lisäinvestointi erityisesti teolliseen kansainvälisen yhteistyöhön. Huoltovarmuuden kannalta keskeisissä aiheissa kansainvälinen innovaatio- ja teollinen yhteistyö vaatii muuta kaupallista yhteistyötä enemmän viranomaistoimintaa, kuten maidenvälisistä yhteistyösopimuksista ja yhteispuitteiden toimintaan osallistumisesta. Tässä muutostilanteessa tärkeitä puitteita ovat pohjoismainen yhteistyö ja sopimus tieteellis-teknisestä yhteistyöstä Suomen ja USAn välillä sekä Euroopan unioni (EU), Euroopan avaruusjärjestö (ESA), Euroopan puolustusvirasto (EDA). Edessä oleva Ukrainan jälleenrakennus avaa vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Maakuva: Tällä hetkellä ei ole vahvoja merkkejä siitä, että Suomen maine olisi heikentynyt tai että Suomi koettaisiin turvattomana maana. Merkittäviä vaikutuksia matkailijoiden, investointien tai osaajien houkutteluun ei ole havaittavissa. Yksittäisistä huomioista on raportoitu. Tilannetta seurataan aktiivisesti.

Suomessa asiat toimivat normaalisti ja Suomen vahvuudet ovat ennallaan. Viestinnässä hyödynnetään Suomea koskevia positiivisia uutisia tehostetusti ja virheellinen uutisointi oikaistaan.

Suomen vahva maakuva on paras suoja nopeissa toimintaympäristön muutoksissa.

Business Finland- sekä Team Finland -yhteistyössä tehtävät vahvistavat toimenpiteet ovat oleellisia Suomen maakuvallisen tunnettuuden sekä viennin edistämisen näkökulmasta, haettaessa korvaavia markkinoita Venäjän (ja Itä-Aasian) markkinoiden merkittävästi heikentyessä Venäjän hyökkäyssodan johdosta. Kuluttajilla, kansainvälisillä B2B -asiakasyrityksillä, matkailijoilla, investoreilla ja työperäisillä osaajilla on paljon vaihtoehtoja, eikä Suomi nouse harkittavien kohteiden listalle ilman globaalia tunnettuutta, mitä jo etabloituneet suomalaiset vientiyritysbrändit voivat vahvistaa merkittävästi.

Tämänhetkisessä tilanteessa on tarve tehdä aiempaa mittavampia viennin edistämisen markkinoinnillisia toimenpiteitä – niin strategisia maakuvamarkkinointitoimia kuin myös taktisia sektorikohtaisia kampanjoita - jotta pystytään vastaamaan liiketoimintaympäristön muuttumisen asettamiin haasteisiin.

Maakuvatyöhön on tärkeää saada mukaan myös suomalaiset yritykset; Suomen tunnettuutta ja maakuvaa voidaan vahvistaa huomattavasti yhdistämällä Suomen maakuvaviestintään vahvoja, maailmalle jo etabloituneita, suomalaisia yrityksiä ja brändejä. Yritysbrändit tuovat uskottavuutta erityisesti investointien ja osaajien houkutteluun, sekä mataloittavat kynnystä uusien vientiyritysten penetroitumiselle maailman markkinoille. Tämä edesauttaa myös vaihtoehtoisten kohdemarkkinoiden avaamista Venäjän markkinan pudotessa pois ainakin toistaiseksi.

28.04.2022 Business Finland

Paavo Virkkunen Tiina Nurmi